

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΤΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ 1758-1881

Στη μνήμη των γονιών-μου
Σταματίας και Γιώργου Παρίση

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Μετά τη δημοσίευση του «Κατάστιχου του Αγίου Αθανασίου της Ραψάνης 1778—1889», από τον Κώστα Σπανό [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» Β, 1981,65—108 και Γ,1982, 131—162, και αυτοτελή έκδοση, Λάρισα 1982, σελ. 79] η πρόκληση να ασχοληθούμε με τα επώνυμα της Ραψάνης υπήρξε μεγάλη.

Έχοντας και την αμέριστη αρωγή του φίλου Κ. Σπανού, βάλαμε μπρος τη μελέτη-μας αυτή,την οποία παρουσιάζουμε από τις στήλες του «Θ.Η.».

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΩΝΥΜΩΝ ΣΤΗ ΡΑΨΑΝΗ

Για πρώτη φορά συναντούμε ραψανιώτικα επώνυμα στα 1758. Τη χρονιά αυτή, το μοναστήρι της Ελασσόνας «Ολυμπιώτισα» αγόρασε το γειτονικό χωριό Αιγάνη [βλ. Βαγ. Σκουβαράς. ΟΛΥΜΠΙΩΤΙΣΑ. Αθήνα 1967, σελ. 109,533]. Στην ομολογία της αγοραπωλησίας [28—4—1758] υπόγραψαν και 8 ραψανιώτες: ο Γιροδημητράκης, ο Γιροβασίλης, ο Γιρογιώργης, ο Χατζηπαναγιώτης, ο Αγουραστός του Σιδέρη, ο Ριφεντάριος, ο κυρ Βασίλης, και ο Αργύρης.

Όπως βλέπουμε οι 4 από τους 8 ραψανιώτες έχουν σύνθετο επώνυμο. Οι 3 πρώτοι έχουν επώνυμο με α' συνθετικό το «γέρος»=προεστός, και ο τέταρτος το «χατζής»=προσκυνητής. Ένας-τους, έχει το πατρωνυμικό-του στη γενική: Αγουραστός του Σιδέρη, ο έκτος έχει το επαγγελματικό-εκκλησιαστικό Ρεφεντάριος, και οι δύο τελευταίοι δεν έχουν άλλο από το βαφτιστικό-τους: κυρ Βασίλης, και Αργύρης. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι, τα επώνυμα στη Ραψάνη εμφανίστηκαν στο πρώτο μισό του 18ου αιώνα, αλλά δεν είχαν γενικευτεί στα 1758.

ΤΑ ΕΠΩΝΥΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1758-1881

Τα επώνυμα που θα παρουσιάσουμε στη μελέτη-μας, δεν καλύπτουν ολόκληρη τη Ραψάνη. Το «κατάστιχο του Αγίου Αθανασίου», που αποτελεί την κύρια γραπτή πηγή των ραψανιώτικων επωνύμων, ήταν το κατάστιχο της μίας από τις δύο συνοικίες του οικισμού. Συνολικά θα παρουσιάσουμε 291 επώνυμα. Από αυτά, τα 117 [ποσοστό 40,20%] είναι πατρωνύμια. Δεύτερα στη σειρά έρχονται τα παρωνύμια-παρατσούκλια, με 103 επώνυμα, και ποσοστό 35,39%. Τα επαγγελματικά φτάνουν τα 52 επώνυμα, δηλ. ποσοστό 17,86%. Λίγα είναι τα εθνικά-πατριδωνύμια. Μόλις φτάνουν τα 15 [ποσοστό 5,15%], ενώ τα μητρωνύμια είναι μόνο 4. Ας δούμε, όμως, τώρα τα επώνυμά-μας. Ο αναγνώστης-μας να έχει υπόψη-του ότι, δίπλα από κάθε επώνυμο αναφέρεται το έτος που εμφανίζεται στο κατάστιχο ή στην αγοραπωλησία της Αιγάνης.

Α' ΤΑ ΠΑΤΡΩΝΥΜΙΑ [επώνυμα 117, ποσοστό 40,20%]

Από τα 117 πατρωνύμια, τα 74 είναι απλά και τα υπόλοιπα 43 είναι σύνθετα.

Α1. Τα απλά πατρωνύμια:

Αγουραστός και Αγουραστό [1801] από το ομώνυμο ξορκιστικό βαφτιστικό. Αδάμος [1780], από το εβραϊκό Αδάμ. Αναστάσης και Αναστασίου [1783]. Αργύρη [1784]. Βάνης [1781],υποκοριστικό του σλάβικου βαφτιστικού Γιοβάνης<Γιοβάν=Γιάννης. Βαρσάμης [1785]. Το βαφτιστικό Βαρσάμης το συναντούμε και στον Τύρναβο στο διάστημα 1534—1692 [βλ. Κώστας Σπανός: Τυρναβίτικα βαφτιστικά από τον κώδικα της Ζάμπουρδας, στο περ. «ΟΝΟΜΑΤΑ» 7,1982,59—64]. Βασιλείου

[1780]. Βλεμής [1801], από το όνομα του βυζαντινού συγγραφέα του 13ου αιώνα, Βλεμμύδη, Γεράσης [1780], από το ομώνυμο ευχετικό βαφτιστικό. Γρέγου [1802] αντί Γέργου [με αναγραμματισμό], που είναι άλλος τύπος του βαφτιστικού Γιώργος. Γιάνγκος [1802]: υποκοριστικό του ονόματος Γιάννης. Γιοβάνης και Γιοβάνος [1780]: ελληνοποιημένο το σλαβικό Γιοβάν=Γιάννης. Γιωργάκης και Γιώργη [1785]. Γκόλιας [1801]: από την αιτιατική, τον Κόλια>το ν-Κόλια>το Γκόλια>ο Γκόλιας. Κόλιας στα αρβανίτικα είναι ο Νικόλας. Δανιός [1786]: από το εβραϊκό Δανιήλ. Δημητράκη [1780]. Δήμου [1828]. Δημουλάς [1787]: υποκοριστικό του Δήμος. Ζαφείρη [1779]: η σημερινή μορφή του επώνυμου είναι Ζαφειρίδης. Ζάχος [1787]: υποκοριστικό του Ζαχαρίας. Ζήση και Ζησιός [1782]. Θανάση [1779]. Θώμος [1782]: εάν δεν είναι άλλος τύπος του βαφτιστικού Θωμάς, τότε είναι μητρωνύμο: ο γιος της Θώμωσ. Το γυναικείο βαφτιστικό Θώμω, μας είναι γνωστό από τον κώδικα της Ζάμπουρδας [βλ. Κώστας Σπανός: Ελασσονίτικα βαφτιστικά ονόματα του 1534-1962, στο περ. «ΟΝΟΜΑΤΑ» 6,1981, 25-27]. Ιωάννου [1779]. Καραλής [1801]: τούρκικο όνομα. Κιτζούλης [1800]: υποκοριστικό του ονόματος Κίτζος-Κίτσος. Η κατάληξη -ούλης, επιχωριάζει στη Θεσσαλία. Κίτζος [1786]: άλλος τύπος του ονόματος Κίτσος, που είναι υποκοριστικό του Χρήστος. Κολιός [1781]: υποκοριστικό του βαφτιστικού Νικόλας>Νικολιός>Κολιός. Κωστούλας [1787]: υποκοριστικό του Κώστας. Κωστούλης [1783]: υποκοριστικό του Κωστής. Κρουστάλης [1780]. Κώνστας [1793]. Κωνσταντή [1784]. Μανόλας [1801] αντί του σωστού Μανόλης. Μάτης [1782] και Ματός [1780]: υποκοριστικό του Σταμάτης. Μάντου [1787]: ίσως Μάνθου. Ματούλης [1781]: το υποκοριστικό του Σταμάτης, Μάτης, με τη θεσσαλική υποκοριστική κατάληξη -ούλης. Μάχος [1792]: ίσως υποκοριστικό του Τηλέμαχος. Μεχμέτου [1801]: τούρκικο όνομα. Αν δεν πρόκειται για ραψανιώτη που αλλαξοπίστησε, τότε πρόκειται για κάποιον τούρκο που ζούσε στη Ραψάνη. Μήτζιος [1782], Μήτζου [1778] και Μήτσιου [1802]: υποκοριστικό του Δημήτρης. Μίλιος [1779]. Μιτάκος [1778]: υποκοριστικό του Δημήτρης Δημητράκος Μητράκος Μητάκος ή από το σλάβικο Μίτια=Δημήτρης: Μίτια Μιτιάκος Μιτάκος. Μίχος [1778]: υποκοριστικό του Μιχάλης. Μιχούλης [1792]: υποκοριστικό του Μίχος-Μιχάλης. Μόσχου [1778]: από το ευχετικό βαφτιστικό Μόσχος. Μπαλάσης [1801]: λαϊκός τύπος του λόγιου Βαλάσης<Βλάσης [βλ. Α. Μπούτουρας: Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα ιστορικά και γλωσσικά ερμηνευόμενα Αθήνα 1912, σελ. 60]. Νικολάου [1779]. Νούσιος [1780]: υποκοριστικό στα βλάχικα του Γιάννης: Γιαννούσιος>Νούσιος. Νούτζιας [1782] και Νούτσιας [1803]: άλλη μορφή του υποκοριστικού Νούσιος. Ντάσιος [1781]: από την αιτιατική τον Τάσιο>το ν-Τάσιο>το Ντάσιο>ο Ντάσιος. Παναγιωτάκης [1781]. Παρίσης [1788]: υποκοριστικό του ευχετικού Κυπαρίσσης. Πασχάλης [1779]. Πούλιου [1784]: άλλος τύπος του βαφτιστικού Πουλημένος, το οποίο δινόταν ως συμβολική θυσία στον κακό δαίμονα της μεγάλης παιδικής θνησιμότητας. Ρήγας [1782]. Ρίζος [1782]: από το ομώνυμο ευχετικό βαφτιστικό. Σιδέρη [1758]: από το ομώνυμο ευχετικό βαφτιστικό [βλ. «ΟΛΥΜΠΙΩΤΙ ΣΑ» σελ. 533]. Στάθης [1793]: υποκοριστικό του Ευστάθιος, που έχει τη σημασία του ευχετικού: να σταθεί το παιδί. Σταμούλης [1802]: υποκοριστικό του Στάμος-Σταμάτης, που είναι κι αυτό ευχετικό. Στριανός [1838]: από το ομώνυμο βαφτιστικό ευχετικό. Σωτήρας [1806]: αν δεν είναι άλλος τύπος του Σωτήρης, τότε είναι μητρωνύμο: ο γιος της Σωτήρας. Τζίμος [1780]: ο Δημήτρης στα βλάχικα. Χαδούλης [1787]. Χρίστου [1778]. Χρυσάφης [1782].

Α2. Τα σύνθετα πατρωνύμια

Από τα 43 σύνθετα πατρωνύμια, 2 έχουν ως α' συνθετικό το εθνικό «Βλάχος»: Βλαχο-Γιάννης [1801] και Βλαχο-Παναγιώτης [1801]. Έξι επώνυμα έχουν ως α' συνθετικό το πρόθημα «Γέρος»=προεστός: Γερο-Βασίλης [1758], Γερο-Γιάννης [1781], Γερο-Γιώργης [1758], Γερο-Δημητράκης [1758], Γεροστάσης [1780]: Γερο-Στάσης<[Ανα-]Στάσης<Αναστάσης, και Γερο-Νίκος [1793].

Τέσσερα άλλα έχουν ως α' συνθετικό ένα άλλο όνομα:

Γκουγκονάσιος [1801]: Γκωγκο-Νάσιος. Γκώγος είναι ο Γιώργος στα βλάχικα. Ο Νάσιος είναι υποκοριστικό του Αθανάσιος. Γκουγκουνασιούλης [1792]: υποκοριστικό του προηγούμενου επώνυμου Γκουγκονάσιος<Γκωγκο-Νάσιος<Γιωργο-Νάσιος. Δημοτούτας [1794]: εδώ, ενώ γνωρίζουμε το α' συνθετικό, αγνοούμε το β': Τούτας. Τζιλιστέργιου [1801]: Τσιλι-Στέργιου<Τσίλιας [=Βασίλης]+Στέργιος.

Άλλα 5 σύνθετα επώνυμα έχουν το τουρκικό πρόθημα «καράς»=μαύρος, αλλά και παλικαράς, ως α' συνθετικό:

Καραγέργος [1802]: Καρα-Γέργος<Γιώργος. Καραγιάννης [1801]. Καρανίκου [1784]. Καρανούσιας [1792]: Καρα-Νούσιας<Γιαννούσιας<Γιάννης. Καραπαναγιώτης [1801].

Μία ομάδα με 7 σύνθετα επώνυμα έχουν ως α' συνθετικό ένα επίθετο, και μπορούν να καταταχθούν και στην ομάδα των παρωνυμίων, καθώς το πρόθημά-τους δείχνει κάποια ιδιότητα του ατόμου:

Καβρουκώστας [1801]: Καβ[ου]ρο-Κώστας<Κάβουρας+Κώστας. Κοντογιάννης [1780]: Κοντός+Γιάννης. Κουτσονίκας [1801]: Κουτσός+Νίκας=Νίκος. Κωτσιουμπάρας [1778]: Κώτσιος, [δηλ. Κώστας]+Μπάρας. Μακρυγιάννης [1801]: Μακρύς+Γιάννης. Μπουρονίκος [1778]: Μπούρος [=γερός]+Νίκος. Ντελημήτρος [1778]: Ντελής [τουρκικό deli=τρελός, απότομος]+Μήτρος.

Πιο πλούσια είναι η ομάδα των σύνθετων επωνύμων, που έχουν για πρόθημά-τους το επαγγελματικό «παπάς». Είναι 12 συνολικά: Παπα-Γεωργίου [1799]. Παπα-Γιάννης [1778]. Παπα-Ευθυμίου [1792]. Παπα-Ζήσης [1781]. Παπα-Θάνου [1780]. Παπα-Κώνστα [1801]. Παπα-Νικολάου [1783]. Παπα-Αναστάσης [1801]. Παπα-Παναγιώτης [1803]. Παπα-Ρίζος [1778]. Παπα-Χατζής [1803]. Παπα-Χριστοδούλου [1802].

Άλλη μία σημαντική ομάδα είναι αυτή που έχει για πρόθημα την αραβική λέξη «Χατζής» [ḥađi], που δείχνει με τα 7 επώνυμά-της, την έκταση του ρεύματος για την επίσκεψη των Άγιων Τόπων, όπου χρίζονταν οι χατζήδες:

Χατζη-Βασίλης [1794]. Χατζη-Γιάννης [1780]. Χατζη-Κώστας [1784]. Χατζη-Νικόλας [1784]. Χατζη-Παναγιώτης [1758]. Χατζη-Στέριου [1801]. Χατζη-Χρυσάφης [1801].

* * *

Β' ΤΑ ΜΗΤΡΩΝΥΜΑ [επώνυμα 4, ποσοστό 1,37%]

Αδάμινας [1778]: από το αντρωνυμικό Αδάμινα, η γυναίκα του Αδάμου. Αργύρινας [1787]: από το αντρωνυμικό Αργύρινα, η γυναίκα του Αργύρη. Κακαστάσινας [1787]: από το αντρωνυμικό Κακαστάσινα, η γυναίκα του Κακαστάση<Κακα[Ανα]στάση<Κάκας+Αναστάσης. Μαμής [1801]: από το επαγγελματικό της μητέρας-του: ο γιος της μαμής, ο Μαμής.

* * *

Γ' ΤΑ ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ-ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ [επώνυμα 103, ποσοστό 35,39%]

Από τα 103 παρωνύμια, μόνο τα 60 είναι εύκολα στην ετυμολογία-τους. Τα υπόλοιπα 43 είναι για μας δυσετυμολόγητα. Αγροδήμος [1801]: Αγριο-Δήμος. Βεργής [1787]: ο λυγερός [βλ. Μαν. Τριανταφυλλίδης: Τα οικογενειακά-μας ονόματα. Θεσ/νίκη 1982, σελ. 53]. Γυργήρης [1801]: Γυργύρης, που γυρίζει γύρω-γύρω. Ίσως μεταφορικά να δηλώνει τον αναποφάσιστο, αυτόν που τα γυρίζει από δω κι από κει. Γκανής [1783]: από το αραβικό gani=πλούσιος. Γκοζιόκας [1801]: από το τουρκικό gezik: κακό σπυρί+την υποκοριστική κατάληξη -όκας. Gezik>Γκεζίκης>Γκοζίκης>Γκοζιόκης>Γκοζιόκας. Γκοτζιαμάνης [1784]: από την αιτιατική του Κοτζιαμάνη>το ν-Κοτζιαμάνη>το Γκοτζιαμάνη>ο Γκοτζιαμάνης. Ο Κοτσομάνης είναι από το τουρκικό koçaman=μεγαλόσωμος [βλ. Τριανταφυλλίδης... σελ. 70]. Γλυστάρης [1780] και Γλύστρας [1787]: αυτός που γλυστράει. Δούρου [1801]: από το Ντούρος, με λόγια αποκατάσταση. Το Ντούρος είναι από το ιταλικό duro=σκληρός. Ζλάτος [1779]: από το σλαβικό zlatο=χρυσάφι. Ζούπος [1779]: που ζουπάει, πιέζει, σπρώχνει. Θαμαχτός [1779]:ο θαυμαστός. Καβάνας [1782]: γκαβάνας, μεγεθυντικό του επίθετου γκαβός=τυφλός. Κανάκης [1782]: που κάνει κανάκια, που χαϊδεύεται, ο χαϊδιάρης. Κανούτας [1779]: με ασπρόμαυρα μαλλιά. Κατσαβάνος [1778]: Κατσαβάνος>Κατσα-[Γιο]βάνος>Κατσάς+Γιοβάνος. Ο Κατσάς είναι από το τουρκικό kaşan=φυγός. Κατσαγιοβάνος=επαναστάτης Γιοβάνος. Κατσιμπής [1778]: Κατσιμπής<Κατσιμπας<Κατσίης [=φυγόδικος]+μπας. Το μπας είναι το τουρκικό basi=επικεφαλής, προϊστάμενος. Κατσιμπας=ο αρχηγός των φυγόδικων, των ληστών, κλπ. Καψάλης [1794]: ο καψάλος, με μαλλιά σταχτόχρωμα. Κολιέτζιας [1793]: Κολιέτσιος, Κουλέντσας=που έχει κουλέντσα, αρωσιτάρης. Κοντοβράκης [1778]: Κοντο-βράκης: με κοντό βρακί. Κόντος [1783]: ο κοντός. Κοτές [1779]: από το φραγγικό cöttes=πλευρά. Ίσως μεταφορικά να σημαίνει αδύνατος, που φαίνονται τα πλευρά-του. Κούβαδος [1801]: μεγεθυντικό της λέξης κουβάς. Ο κοντόχοντρος. Κούκος [1799]: που μιμούνταν τον κούκο. Κολός [1778]: Κουλός, με κομένο το χέρι-τοι. Κούρας [1782]: από το τουρκικό Kuçu=δασάκι. Ο δασόβιος. Κουρτάρης [1794]: μεγεθυντικό του Κούρτας-Σκούρτας, που προέρχεται από το αρβανίτικο shkurtër=κοντός [βλ. Τριανταφυλλίδης...σελ. 78]. Κουρτάρης-Σκουρτάρης=ο πολύ κοντός. Μακρής [1782]: ο μακρύσωμος. Μαλλιάρης [1802]: ο μαλλιαρός. Μαντσιάρης [1802]: από το

τουρκικό manzar=πρόσωπο [βλ. Τριανταφυλλίδης... σελ. 71]. Μαντσιάρης=με φαρδύ πρόσωπο. Μουστακούλης [1787]: Μουστακ-ούλης < Μουστάκας+η υποκοριστική κατάληξη -ούλης. Μπαμπλιάκας [1784]: Μπαμπ[ου]λιάκας<Μπαμπουλιάκας: από την αιτιατική τον Παπουλιάκα>το ν-Παπουλιάκα > το Μπαπούλιάκα > το Μπαμπουλιάκα > ο Μπαμπουλιάκας. Ο Παπουλιάκας είναι υποκοριστικό της λέξης παπούς. Μπίκας [1806]: από το σλάβικο bik=ταύρος [βλ. Τριανταφυλλίδης... σελ. 79]. Μπίρης [1790] και Μπίρος [1778]: από το αρβανίτικο big-i=γιος. Μπιρούλης [1787]: υποκοριστικό του επώνυμου Μπίρος-Μπίρης. Μπλιόρας [1802]: μπλιόρα λεν οι κτηνοτρόφοι τη γίδα ή την προβατίνα, που γέννησε για πρώτη φορά. Μποτζιόνος [1801]: Μποτζιό[ρ]νος. Από το ιταλικό bongiorno=καλημέρα. Που έλεγε την καλημέρα ιταλικά. Μπουζάς [1786]: ή από το τουρκικό buz=πάγος, ή από το βλάχικο buzas=χειλάς. Μπουζά λέμε το πολύ ζεστό νερό. Μπούνος [1794]: από το λατινικό bono=καλό. Το επώνυμο αυτό το συναντούμε σε μία επιγραφή του 1587, στο μοναστήρι «Κορώνια» της Καρδίτσας [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» Δ, 1983, 34]. Νταλαμάγκας [1800] και Δαλαμάγκας [1803]: Νταλα-Μάγκας Ντάλας [τουρκικό dal=γυμνός, κλωνάρι, ράχη]+Μάγκας [βλ. Τριανταφυλλίδης... σελ. 72]. Ντάλας [1781]: ο γυμνός. Βλέπε το προηγούμενο επώνυμο Νταλαμάγκας. Νταλούλης [1781]: γυμούλης. Υποκοριστικό του επώνυμου Ντάλας. Ντούρος [1783]: από το ιταλικό duro=ίσιος, γερός, σκληρός. Σαλακούτας [1790]: με πολλά σάλια. Σπανός [1801]: ο λιγογένης, αλλά και αυτός που ξύρισε τα γένια-του όταν τα διατηρούσαν όλοι. Στραβός [1806]: με αναπηρία στα πόδια-του. Τζιόκανος [1782]: από το τσιοκάνι =κυπρί. Τζιουμάκης [1797]: ο άξεστος, που μοιάζει με το τζιουμάκι=χοντρό και απελέκητο ξύλο. Τιρπάνης [1780]: ίσως Τρυπάνης, με αναγραμματισμό, το σκαλιστήρι, το πειραχτήριο. Τρανός [1778]: ο μεγάλος. Τρούπης [1801]: που είχε κάποια τρύπα στο σώμα-του, κάποια δηλ. βαθιά πληγή. Τράκας [1801]: που έκανε τράκες. Τσιρονίκος [1783]: Τσιρο-Νίκος. Ο αδύνατος σαν τσίρος Νίκος. Φάκας [1797]: με φακίδες στο πρόσωπο. Χαλατζής [1830]: που χαλάει. Χάμος [1781]: Από το γλωσσικό απόπημα: Χάμος αντί χαμός, ή που έπεφτε χάμω, κάτω. Χατζής [1784]: από το αραβικό haci=προσκυνητής. Χατζητζόκανος [1801]: ο Χατζής Τσόκανος.

ΤΑ ΔΥΣΕΤΥΜΟΛΟΓΗΤΑ ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ

Αμίλης [1782], Βρούσιος [1778], Γούρτας [1794], Γιαντιζώνης [1787], Γκλιός [1801], Δαγλέρης [1802], Ζακλακώτας [1801], Ζιτάνου [1783], Καράπας [1803], Κατζιτζής [1801], Κατζούμης [1838], Κεκίμης [1803], Κίβατος [1802], Κλόζικας [1778], Κράπας [1778], Λιοκάτης [1783], Μέρτζιος [1786], Μπάσλος [1794], Μπημπλούκος [1786], Μπιρατίκης [1801], Μπότζιου [1794], Μποτολύπου [1783], Ντούτας [1838], Παμπέρης [1801], Παρτέλης [1782], Πασιονάς [1779], Πάτζιος [1784], Πέτζιος [1781], Πορομπίνος [1794], Ραλιόπου [1783], Σιαγκούτης [1830], Σκούντζης [1801], Στεριανόπα [1784], Ταούκας [1801], Τζάπος [1801], Τζιλός [1794], Τέρπος [1801], Τζιλιμάνης [1778], Τζουτζός [1778], Τίτρας [1790], Τουρνάς [1779], Τσιγκόγιδας [1801] και Φράτζος [1838].

* * *

Δ' ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ [επώνυμα 52, ποσοστό 17,86%]

Βαγενάς [1782]. Γαλάς [1782]: ο γαλατάς. Γερακλής [1783]: που εκτρέφει γεράκια. Γαζέτας [1801]: που κάνει γαζέτες, δηλ. χάλκινα βενετικά κέρματα [gazeta]. Γραμματικός [1794]: ο γραμματικός. Γιούφτος [1784]: ο σιδηρουργός. Γιωργαντζάς [1785]: που κάνει γιοργάνια < τουρκικό yorganci=πάπλωμα. Ευταξίας [1778]: ο νεωκόρος, που φροντίζει για την καλή τάξη του ναού. Κανδηλάπτης [1781]: ο καντιλανάφτης. Κανδήλης [1830]: ο καντιλάς. Κάπαρης [1778]: που μαζεύει και πωλεί κάπαρη, ένα είδος θάμνου, του οποίου οι καρποί διατηρούνται στην αρμύρα και τρώγονται για σαλατικό. Καρούτας [1801]: που κάνει καρούτες, δηλ. τα χωνιά των μύλων, για να στέλνουν το νερό στη φτερωτή. Καρούζας [1803]: ο καρπουζάς. Καφετζής [1801]. Καψιμάλης [1802]: ο χοντρέμπορος των τροφίμων. Από το τουρκικό kabsimal [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» 7—8, 1959, 174]. Κεραμίδας [1803]: ο κεραμιδάς. Κεφαλάς [1778]: ο προεστός. Κοκουλής [1780]: Κοκουλής, που εκτρέφει κουκούλια=μεταξοσκώληκες. Κονταράς [1801]: που κάνει κοντάρια. Κορδιλάς [1803]: ο κορδελάς, ο υποδηματοποιός [κορδέλια=υποδήματα]. Λαδάς [1779]. Λασπάς [1778]: ο χτίστης. Λογιότατος [1782]: ο δάσκαλος. Μουταφτζής [1801]: από το τουρκικό mutaf-ci=σχοινοποιός. Που κάνει μουτάφια, δηλ. τρίχινα υφάσματα [βλ. Τριανταφυλλίδης... 71]. Μπακάλης [1778]: από το τουρκικό bakal=παντοπώλης. Μπαλιάκας [1802]: από το τουρκικό balı=επιστάτης. Σήμερα το επώνυμο έχει τη λόγια μορφή Βαλιάκας. Μπαλογιάννης

[1778]: από το τουρκικό *balı*=επιστάτης+Γιάννης. Μπουγιατζής [1838]: ο βαφέας. Μπουραζάνης [1780]: που κάνει μπουραζάνια, δηλ. στενά πανταλόνια στις γάμπες και στα γόνατα, και πλατιά επάνω. Από το αραβικό *boğazan*=σαλλιγκτής [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΧΡΟΝ.» 7—8, 1959, 190]. Ντρογκούλης [1801]: υποκοριστικό του επώνυμου Ντρούγκας. Που κάνει ντρούγκες=ηλακάτες, ρόκες [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ», Στ', 1984, 122]. Παλιούρας [1782]: που κόβει παλούρια. Παπουτσής [1787]. Ράφτης [1784]. Ρεφεντάριος [1758]: αξιωματούχος της Εκκλησίας, που διαβίβαζε στους άρχοντες τα αιτήματα των πατριαρχών. Σακελλαρίου [1781]: ο γιος του Σακελλαρίου. Σακελλάριος ήταν ο επόπτης της επισκοπικής φυλακής [σακέλλα]. Σαμολαδάς [1801]: ο [σου]σαμολαδάς, που πωλεί σουσαμόλαδο. Σανιδάς [1780]: που βγάζει σανίδια με το πριόνι. Σαράτσης [1787]: ο σαμαράς. Από το τουρκικό *saras*=σκυτοράφος. Σιαγκούνης [1778]: Σιγκούνης. Που ράβει σιγκούνια. Σιμάλης [1785]: [Καπ]σιμάλης < Καψιμάλης < τουρκικό *kabsimal*=χοντρέμπορος των τροφίμων. Σιμιτζής [1778]: από το τουρκικό *simitçi*=κουλουράς, κουλουροπώλης, ψωμάς. Σίρτζης [1779]: από το τουρκικό *sertzi* (;)=λιανοπωλητής, γυρολόγος. Σκιός [1778]: Σ[υ]κιός < Συκιός < Συκάς. Που καλλιεργούσε συκιές. Τζιανάκας [1801]: Τσανάκας, τσανακάς. Που έκανε τσανάκια, πήλινα πιάτα. Τζικούρας [1802]: Τσικούρας, τσικουράς. Τζικρικονούλης [1778]: Τσικρικονούλης Τσικρικώνης+η υποκοριστική κατάληξη -ούλης. Που κάνει τσικρίκες. Τζικρικόνης [1806]: Τσικρικόνης, που κάνει τσικρίκες. Τσικριτζής [1779]: που κάνει τσικρίκες. Τσικρίκι+η τουρκική κατάληξη -ici. Τζολάς [1779]: που κάνει τζόλες, δηλ. μάλλινες τριχές [βλ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ», Στ', 1984, 123]. Χαλκιός [1779]: ο σιδηρουργός. Χαντζιάρης [1780], που κάνει χαντζάρες. Χρυσικός [1801].

Όπως βλέπουμε εδώ, πολλά επαγγελματικά έχουν τούρκικη προέλευση [12 στα 52, και 1 βενετσιάνικο-ιταλικό].

* * *

Ε' ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΤΡΙΔΩΝΥΜΙΑ [επώνυμα 15, ποσοστό 5,15%]

Ε1. ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ: Βλάχος [1801]. Βούλγαρης [1780]. Γάλλιου [1803]: Γάλλου < Γάλλος. Σαρακατσιάνος [1801]. Σκλαβονίκος [1792], και Χατζηαλβανίτης [1802]: Χατζής + Αλβανίτης.
Ε2. ΤΑ ΠΑΤΡΙΔΩΝΥΜΙΑ

Βούρμπας [1787]: από τη Βούρμπα, σήμερα Μηλιά της Ελασσόνας. Γιργιώτης [1800]: ίσως λάθος του γραφέα, αντί για Βιργιώτης, από τη Βέροια. Γολιώτης [1779]: από το Γόλο=Βόλο. Ζιργιώτης [1805]: [Νε]ζεργιώτης < Νεζεργιώτης. Από το Νεζερό, σήμερα Καλλιπεύκη του Ολύμπου. Καναλιώτης [1801]: ή από τα Κανάλια του Πηλίου, ή από τα Κανάλια της Καρδίτσας, ή από το κοντινό μοναστήρι των Κανάλων της Καρυάς. Κοκκινοπλίτης [1779]: από τον Κοκκινοπηλό του Ολύμπου. Κρασιώτης [1792]: από τη διπλανή Κρασιά του Ολύμπου. Λιδωρίτης [1779]: αντί του σωστού Λιδωρικής. Από το Λιδωρίκι. Μοριανός [1838]: από το Μωριά, Πελοποννήσιος.

ΒΑΣΙΛΗΣ Γ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ ΝΑΝΟΥ-ΣΚΟΤΕΙΝΙΩΤΗ

ΣΚΑΚΙΕΡΑ Η ΓΗ

Σκακιέρα η γη
πίονια οι Λαοί.
Η.Π.Α. και Ε.Σ.Σ.Δ.
οι βασιλιάδες,
Ναρκοθετημένοι οι δρόμοι
παγιδευμένα τα περάσματα
η νίκη, για δύο!

Σκακιέρα η γη,
με αίμα ιδρώνει.
Μεσίστιες σημαίες
πικρά όνειρα κρατεί,
δηλητήριο το ψωμί.
Ως κι οι ουρανοί
στρατοκρατούνται!

Κι οι εξουσιαστές των Η.Π.Α. και της Ε.Σ.Σ.Δ.
με τους πυραύλους για άτια
πίνουν κρασί
στου φεγγαριού τη βεγγέρα
με κούπες, κάλυκες βομβών,
χαράζοντας μακέτες στρατοπέδων
και φυλακές του Μέλλοντος!